

“HUQUQIY ONGI VA HUQUQIY MADANIYATINI TA’LIM
SOXASIDA SHAKILLANTIRISH”

*Urganch Davlat Universiteti Magistratura bo'limi
Psixologiya ta'lim yo'nalishi 231-guruh magistranti*

Masharipova Adolat Alisher qizi

2901@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirish uning huquqiy asoslarini yaratish, jamiyatda fuqarolar ayniqsa yosh avlodning huquqiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan ishlar haqida. Qolaversa huquqiy ong va huquqiy madaniyatning shakllari, ularni vazifalari keltirib o'tilgan. O'zbekiston Respublikasida fuqarolarning huquqiy ong va madaniyatini oshirishga qaratilgan amaliy chora tadbirlar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Huquq, madaniyat, huquqiy ong, jamiyat, guruh, shaxs, fuqarolik jamiyati, demokratiya, qonun, ijtimoiy-iqtisodiy, islohot, siyosat, shaxsiy mafaat, jamiyat mafaati, g'oya.

Mamlakatimizda istiqloqlarning dastlabki yillaridan boshlab huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati barpo etishning asosiy sharti sifatida xalqimizning huquqiy bilimi va madaniyatini yuksaltirish, huquqshunos kadrlar tayyorlash tizimini tubdan yaxshilash, qabul qilingan qonun va qarorlarning mazmun-mohiyatini aholiga chuqur anglatishga katta e'tibor qaratilib kelinmoqda. Bugungi kunda fuqarolik jamiyatini shakllantirish jarayonida huquqiy madaniyatni yuksaltirishga erishish, tom ma'noda huquqiy ongni yuksaltirish davr talabiga aylandi. Fuqarolarda yuksak huquqiy tafakkur shakllanmas ekan, turli xil nomutanosibliklar kelib chiqaveradi. Huquqiy madaniyatni shakllantirish va shu orqali qonun ustuvorligiga erishish nafaqat jamiyatning, balki o'sib kelayotgan

yoshlar uchun ham qimmatlidir. Huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati qurishning zarur sharti qonunlarga soʻzsiz itoat etishdir.

Mamlakatimizda yosh avod tarbiyasi davlat siyosati darajasiga koʻtarilgan. Shuningdek, ularni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalash ham muhim vazifalar sirasiga kiradi. Huquqiy demokratik davlat qurishda oʻsib kelayotgan yosh avlodning huquqiy bilimlarni mukammal egallaganligi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mukammal taʼlim-tarbiya olgan avlod hech qanday huquqbuzarlik yoki jinoyatlar koʻchasiga kirmaydi. Shuningdek, turli yot gʻoyalar taʼsiriga tushmaydi.

Huquqiy davlatning eng muhim belgilaridan yana biri — qonun ustuvorligini taʼminlash va yuksak darajadagi huquqiy ong va madaniyatga ega boʻlgan barkamol avlodni tarbiyalash mazkur islohotlarning oʻzagini tashkil etadi. Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, mamlakatimiz aholisi va yoshlari ongida qonunlarga hurmat ruhini singdirish masalalari juda muhim. Inson oʻzini huquqiy jihatdan yetuk, bilimli deb hisoblashi uchun birinchi navbatda unda jamiyatda oʻrnatilgan huquq normalariga nisbatan hurmat ruhi shakllangan boʻlishi lozim. Oʻtgan yillar mobaynida oʻtkazilayotgan islohotlarning qonuniy zamiri yaratildi. Ijtimoiysiyosiy hayotning huquqiy asoslari izchillik bilan mustahkamlandi.

Huquqiy ong - bu qonunga, davlat organlari faoliyatiga, shuningdek, shaxslarning huquqiy tartibga solish sohasida sodir etilgan harakatlariga munosabatni ifodalovchi gʻoyalar, gʻoyalar, his-tuygʻular, his-tuygʻular yigʻindisidir. Huquqiy ongning ijtimoiy ong shakli sifatidagi oʻziga xosligi uning odamlarning ijtimoiy va individual hayotining intellektual ifodasi ekanligida namoyon boʻladi. Huquqiy ong huquq tizimining quyidagi elementlari bilan chambarchas bogʻliq: huquqiy normalar, huquqiy tamoyillar, huquqiy munosabatlar, huquq ijodkorligi jarayonlari va boshqalar.

Huquqiy madaniyat - huquqiy ongni amalga oshirish. Boshqacha qilib aytganda, huquqiy madaniyat - bu huquq ijodkorligi faoliyati natijalarida

(qonunlarning sifati va asosliliigi), huquqni qo'llash jarayonida (huquqni muhofaza qilish va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlarining xulq-atvor madaniyati) ifodalangan ob'ektivlashtirilgan huquqiy ongdir.), yuridik institutlarning (sud, prokuratura va boshqalar) faoliyatida, shuningdek, oddiy fuqarolarning xatti-harakatlarida.

Huquqiy madaniyat jamiyat umumiy madaniyatining uzviy tarkibiy qismidir. Shu bois, huquqiy madaniyat deganda, jamiyatning huquqiy hayoti, uning huquqiy voqeligi, normativhuquqiy hujjatlar, huquqiy ong rivojida erishilgan ma'naviy-axloqiy va huquqiy qadriyatlar tizimi hamda unga muvofiq tarzda qaror topadigan qonunga itoatgo'ylik va mamlakatda huquqiy-tartibot muhitini o'rnatish uchun ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishning amalga oshirilishi tushuniladi.

Ma'lumki, jamiyatning ma'naviyati, madaniyati, shu jumladan, huquqiy madaniyati nihoyatda murakkab va serqirra ijtimoiy hodisadir. Jamiyatning madaniyati umuminsoniy ma'naviy-ahloqiy qadriyatlarning tarixan shakllangan tizimi bo'lib, unga muvofiq ravishda hayot tarzi qaror topadi va insonlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar tartibga solinadi. Huquqiy madaniyatni inson ongida shakllantirish va uni rivojlantirishdagi eng birinchi qadam, bu huquqiy madaniyat tushunchasini insonning o'z qarashlari orqali anglay olishidir. Inson huquqiy madaniyat deganda o'z ongida nimalarni idrok etsa, o'sha qarashlariga sodiq qolishiga harakat etadi, o'z qarashlarini himoya qiladi va, bu orqali, mazkur insonda shaxsiy fikrlar vujudga keladi. Demak, birinchi navbatda, huquqiy madaniyatning vujudga kelishining eng birinchi belgilaridan biri, bu – insonning shaxsiy fikrga ega bo'lishidir. Bu esa, o'z navbatida, yoshlar sohasida davlatimiz siyosatining eng ezgu maqsadi – yoshlarni shaxsiy fikrga ega qilib, tarbiyalash harakatlarining naqadar muhim omil ekanligidan darak beradi.

“Huquqiy madaniyat” tushunchasi ko'proq huquqiy voqelikning ahamiyatlilik darajasini, uning tobora rivojlanish holatini, unga madaniy taraqqiyot yutuqlari

singib borishini tavsiflaydi. Zero, huquqiy madaniyat shaxs erkinliklari va xavfsizligini, inson huquqlarini ta'minlash sharti, uning huquqiy himoyalanganligi va fuqaroviy faolligining kafolati hisoblanadi, hokimiyatni insonning huquqiy maqomini ta'minlashga safarbar etadi. Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, ta'limtarbiyaning tizimli va uzviy ravishda olib borilishiga alohida e'tibor qaratish, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlab, aholining barcha qatlamlariga huquqiy ong va huquqiy madaniyatni chuqur singdirish, shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o'rtasidagi muvozanatni saqlash g'oyalari keng targ'ib qilish zarurdir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, "Jamiyatda qonunlarga hurmat ruhini qaror toptirish - demokratik huquqiy davlat qurishning garovidir!". Shunday ekan, qonunlarning samarali ishlashi uchun fuqarolarning huquqiy ongini, huquqiy madaniyatini, huquqiy mafkurasini yuksaltirish juda muhim. Aholining barcha tabaqalari, ayniqsa yosh avlodning huquqiy bilim saviyasini yuqori darajaga ko'tarish bilan biz qonun buzilishlari, adolatsizliklar, jinoyatlarning oldini olgan bo'lamiz. Zero, har bir fuqaro iqtisodiy va siyosiy islohotlar jadal o'tkazilayotgan hozirgi davrda qayerda ishlamasin, xizmat qilmasin, o'qimasin, har qadamda huquqiy bilimga ehtiyoj sezishi tayin.

Zamonaviy davrda insonlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini barqaror rivojlanish yo'liga olib chiqish uchun huquqiy ongning umumiy darajasini ko'tarish fuqarolarning huquqiy nigilizimini engishga qaratilgan chora-tadbirlarni qabul qilish va amalga oshirish zarurati va ehtiyojini keltirib chiqaradi. Biz jamiyatda qonun va qonunga hurmat har bir insonning shaxsiy ishonchiga aylanishi uchun harakat qilishimiz zarur.

Huquqiy jamiyatda bosqichma-bosqich shakllanib boradigan shaxsning ehtiyojlari va manfaatlarini maqsadga muvofiq ravishda shakllantirish, qonun ustuvorligini va qonuniylikni mustahkamlashning samarali vositalaridan biri sifatida ushbu tadbirlar orasida huquqiy madaniyat va huquqiy ong, huquqiy

ta'lim alohida o'rin tutishi kerak. Huquqiy tarbiyaning maqsadi qonunlarga hurmatni shakllantirish bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi. – 1997. – № 9. – 227-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi PF–5618-son Farmoni.
3. Исломов З.М. Давлат ва ҳуқуқ назарияси. – Тошкент: Адолат, 2007. – Б. 537.
4. Ю.А. Дмитриев. Правосознание и правовая культура. / Теория государства и права. Под. ред. Пиголкина. – Москва: Юрайт-Издат, 2006. – С. 547.
5. Головистикова А.Н. Правосознание и правовая культура. / Проблемы теории государства и права. –Москва: Изд.ЭКСМО, 2005. – С. 658.